

Oude Willem maakt plaats voor Nieuwe Willem

REPORTAGE OUDE WILLEM

Oude Willem oogt als een lompe rechthoek. Een niemandsland tussen Drenthe en Friesland, midden in het Drents-Friese Wold. Dat wordt anders.

Ed van Tellingen

OUDE WILLEM Oude Willem was een herder die in de negentiende eeuw in Diever woonde. Met zijn kudde trok hij naar de heidegebieden waar zijn schapen konden grazen. Oude Willem is al anderhalve eeuw dood, maar de plek waar hij zijn kudde liet grazen, leeft sinds die tijd voort als buurtschap Oude Willem. Het kombord ligt diep verankerd in de Bosweg. 'Oude Willem' blijft gewild roofoed.

De buurtschap in het hart van het Nationaal Park Drents-Friese Wold gaat volgend jaar op de schop. Oude Willem wordt Nieuwe Willem. Zo'n 450 hectare landbouwgebied (250 hectare op Drents, 200 hectare op Fries grondgebied) maakt plaats voor 'struinnatuur' van kruidenrijke graslanden, slenken, vennetjes en waterberging. Fietsen, wandelen, struinen, paardrijden, het kan straks allemaal. De kloof die – binnen de begrenzing van het bijna 7000 hectare grote nationale park – Drenthe van Friesland scheidt wordt gedicht.

Oude Willem is een landbouwclave, een lompe rechthoek die zich vanaf 1900 tussen de bossen van Drenthe en Friesland heeft gewurmd. Erdoorheen loopt de kaarsrechte Oude Willemsweg van vier kilometer. Daar schuift het verkeer vaak met een rotgang het nationale park van zich af. En al die jaren vormde Oude Willem het domein van boeren die akkers verbouwen en hun veel lieten grazen.

Die tijd is voorbij. Onlangs verkocht de laatste boer 27 hectare land aan Staatsbosbeheer, en daarmee is nagenoeg het hele gebied van 450 hectare in bezit van de terreinbeheerder. De akten zijn getekend. „Het is eindelijk gelukt”, reageert Barnd Buijs, beleidsadviseur van de provincie Drenthe. „En het is gebeurd tot tevredenheid van alle partijen. We zijn erg blij.” De boer (‘liever geen naam’) blijft wonen op zijn plek. Hij houdt een stuk grond dat hij als grasland gaat beheren. Tegelijk krijgt hij toestemming zijn camping uit te breiden.

Na de herinrichting van het Nationaal Park Dwingelderveld volgt nu die van het Drents-Friese Wold, die minder ingrijpend is. Wel is sprake van een opmerkelijke parallel. Ook in het Dwingelderveld lag midden in het nationaal park een landbouwclave. Het gebied (160 hectare) werd afgegraven; zand dat werd gebruikt

▲ Helder in beeld: de scherpe lijnen die het landbouwgebied van Oude Willem vormt met het omringende bos van het Drents-Friese Wold. Op de foto het middengedeelte van Oude Willem. Foto Aerophoto Eelde

Het gebied krijgt een make-over en ook een functie voor waterberging

voor de geluidswal langs de A28.

„Maar bij Oude Willem gebeurt dat niet”, benadrukt Anja de Vries, projectmedewerkster van de provincie Friesland. Afgraven zou in dit geval juist slecht uitpakken voor de grondwaterstand en die moet juist omhoog. „Op de flanken van Oude Willem liggen verschillende vennen die zullen profiteren van het natuurlijk herstel van het grondwater.” Het geldt zeker voor de Ganzenpoel, de koning onder de vennen.

Afgraven dus niet, maar de bodem zit wel stikvol fosfaten die een na-

tuurlijke ontwikkeling in de weg staan. 'Uitmijnen' is het toverwoord. De natuurbeheerders denken aan de inrichting van klavergrasvelden die op natuurlijke wijze fosfaten uit de grond kunnen opnemen. Strikt maaien en dat maaisel afvoeren moeten het proces versnellen. Bewoners in de omgeving nemen die taak voor hun rekening. Op beperkte schaal lijkt het procedé succesvol, maar op zo'n grote schaal is het nog niet toegepast. 'Europa' geeft extra subsidie om het proces op de voet te volgen.

Oude Willem krijgt niet alleen een natuurlijke 'make-over', het gebied krijgt ook een functie voor waterberging. Dat gebeurde eerder ook met een deel van het Dwingelderveld. De aanleg van twee stuwen regelt dat het water langer kan worden vastgehouden in extreem natte perioden.

De lentezon schijnt woensdag, ook in Oude Willem, op volle sterkte. Boswachter Corné Joziasse leidt

rond. De hete adem van Oude Willem blaast in onze nek. Hier dwaalde hij rond. Ook over dat bosrijke zandruggetje dat dwars door het terrein loopt. Het vormt straks de bedding van een nieuw fietspad dat beide provincies aan elkaar knoopt. Het oude, te lage fietspad verdwijnt.

We rijden over de Oude Willemsweg met honderden beuken en eiken aan weerszijden. De weg wordt verkeersluw gemaakt, maar blijft toegangsweg voor het bestemmingsverkeer. Geen paniek: de bomen blijven staan. Joziasse wijst plekken aan waar nieuwe ruiterroutes worden aangelegd, en wel op zo'n manier dat ruiters geen wegen meer hoeven over te steken.

Pas op de plaats bij de Tilgrup, het lijnrechte afvoerkanaal dat Oude Willem splt. Een groot deel gaat dicht. Wat terugkeert in het landschap is een slenkachtige laagte die van noord naar zuid loopt, maar zoals Anja de Vries al had opgemerkt:

„Dat wordt geen beekloop.” Maar het draagt wel ertoe bij dat Oude Willem een brongebied wordt voor de Vledder Aa. Een tweede brongebied feitelijk, want verderop op min of meer dezelfde hoogte, op Fries grondgebied, ligt al zo'n oerbron. Van bovenaf gezien nemen ze de vorm aan van twee elleiders die samenvloeiën in de Vledder Aa, de beek die in de afgelopen jaren grotendeels zijn oude meandervorm heeft teruggekregen.

Nu nog is sprake van een mescherpe overgang tussen het bos en Oude Willem over kilometers lengte, alsof de natuur in haar eigen vingers snijdt. „Dat worden gaandeweg steeds meer 'mantelzones’”, vertelt Joziasse. Vloeiende overgangen die het landschap verzachten en helend werken op flora en fauna.

We passeren een eik, waarin deze week een ooievaarspaar een nest heeft gebouwd. Symbool dat Nieuwe Willem in aantocht is.

▲ Boswachter Corné Joziasse in een deel van Oude Willem waar de natuur al een kans krijgt. Foto Ed van Tellingen